„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
За Угарску, Србију Црну Гору и друге стране земље
на годину К 34·— 46·— дин.
на по године К 17·— 23·— „
на чет. год К 8·50 11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 198. У Новом Саду, у уторак 8. (21.) октобра 1913. Година XXIX.

Неморал у политици.

Оно, што данас бива у Угарској, не само да се мора осудити, него најжешће *жигосати*. И у приватним односима осуђује се сваки неморал, па кад овај прекорачи одношај приватних односа, то онда долази суд, да таком неморалу стане на пут.

Али онај неморал, који пробија *политику* једне државе, то је као отров, који пробија тело, те га чини неспособним за живот. Историја доказује, да неморал, који пробија државу, убија такову државу.

Брука, силна је то брука, која је у Угарској поново избила на површину услед неморала у политици данашње угарске владе.

Једва да се јавно мишљење научило да сматра као велико зло, што је данашња саборска већина створена *корупшивним*, дакле неморалним средствима, кад ево нове бруке, што се показало, да корупција, да неморал носи печат неке системе за неморалну политику.

Ствар се тиче *коцкарнице*, која се уз приволу државних фактора хтела *подићи* у сред главне вароши Угарске. Оно, што даје значај неморалности читаве ствари са коцкарницом у Будимпешти на лепом Маргитину острву, лежи у том, што се ради те коцкарнице могло склонити једно тобоже: »опште прометно друштво«, које *без зазора* долази у додир са државним факторима, даје новаца и прима услуге државних фактора. Своте, које то друштво даје државним факторима, тичу се корупшивне политике, која се показала при корупцији за састав вештачке саборске већине, па те своте дотичнога друштва достижу висину од *једнога и пб милијона*, а у тој великој своти учествују појединe личности са више стотина хиљада, да *испослују концесију* за коцкарницу у Будимпешти.

Шта су те коцкарнице, то свако зна. Велике државе у Европи не дају дозволе за коцкарнице, па и мала држава Србија *није* у своје доба дала дозволу за коцкарницу у Топчидеру. Коцкарнице у опште стоје у противности са законима, који *забрањују* хазардне игре као *неморалне*, јер подупиру *лакомисленост* и много пута проузрокују пропаст читавих породица, пошто од простога случаја зависи добитак или губитак при коцкању. Позната је велика коцкарница у *Монте-Карлу* близу *Нице*, у мајушној држави *Монако*, чији су се кнезови са том коцкарницом врло обогатили, као што се и дотично друштво, које ту коцкарницу држи, обогатило. И то је наравно, јер при огромним своТама, које се могу добити, отпада знаменита свота друштву.

Оно угарско друштво на акције, које је узело име: „Опште прометно друштво“, добило је под министарством Ладислава пл. *Лукача* дозволу за велику коцкарницу у Будимпешти на Маргитину острву, а за ово је исто друштво *„својевољно“*, у »патриотском« духу притекло у помоћ *странци народнога рада*, данашњој саборској већини, што је у *партијску касу унело један и по милијон круна*, осим што је са много хиљада хонорирало неке личности, које су посредовале за концесију. Тај »прилог« друштва за коцкарницу *исте је природе* као и издатак из партајске касе за изборе посланика на угарски сабор. У том лежи осим коцкарнице по себи, *велики неморал у политици*.

Кад је министар-председник *Лукач* после судске пресуде у његовој парници против *Дешија* баш због употребе државнога новца за „партајску касу“ *морао пасти*, друштво за коцкарницу имало је неке сумње, да ли ће нова *Тисина* влада признати концесију за коцкарницу. Државни секретар у министарском председништву, *Јесенски*, уверавао је друштво, да је „наравно“, да свака потоња влада мора признати решења пређашње владе.

Међутим догодило се противно. Гроф Стеван *Тиса* чим је дочуо за аферу коцкарнице, дао је налог министру унутрашњих послова *Шандору*, да *концесију натраг повуче*, а друштву *врати милијон и по круна*. Ако је ово Тиса учинио из сопствене иницијативе, то му служи на част. Мађарска опозиција у својој мржњи против Тисе тврди, да је Тиса добио миг, односно налог из Бечa, да концесију натраг повуче.

Међутим „прометно друштво“ *не задовољава* се са отштетом од милијон и по круна, већ тражи *већу отштету*, јер да је, држећи се своје концесије, уложило у нова *здања* и друге припреме преко по милијона круна, осим дотичних хонорара за интервенцију. Да се у овој ствари може тумачити turpis causa, врло је близу, и за то тешко да би дотично друштво могло добити отштетну парницу.

Но нас се та могућа парница не тиче. Нас се више тиче личност државнога секретара *Јесенскога*, кога смо споменули у овој ствари.

Јесенски годинама игра чудновату улогу у угарском министарству. Његов је специјалитет *народносно питање у Угарској*. Он је најревноснији противник немађарских народа, односно њихових вођа. Јесенски има у малом прсту све прилике у појединим народносним срезовима, па је најбоље обавештен, како ваља изборе удесити. Он је као неки „математичар“ при изборној акцији, па је ово показао не само против народности, него и против мађарске опозиције.

Кад је *гроф Куен-Хедервари* године 1910. пред изборе хтео неки споразум са народностима, водио је Јесенски преговоре. Јесенски је од Румуна захтевао, да уступе влади своје *сигурне* срезове. Како Румуни тако и други народносни посланици прекинули су таки преговоре са Јесенским.

Али је врло жалосно, да је годинама поверено било Јесенском, да води изборну акцију у народносним срезовима. Шта је ту све морало бити с обзиром на корупцију, почињући од великих жупана па све до последњега нотароша и пандура, то се даје мислити.

И у ствари са коцкарницом помешан је Јесенски. Мађарска опозиција држи, да се после *велике брукe*, после онога *неморала у политици*, који је поново избио у ствари коцкарнице, данашњи систем владавине *не ће* моћи одржати.

⊙

Беч против Србије.

— Осам дана рока! —

Ми смо држали, да се, силом прилика, донекле стишала безгранична мржња аустријске црне армаде против Србије, али смо се у томе преварили. Отрована и покварена крв језуитске армаде почела је опет у красте и ране избијати, а гроф Берхтолд, који води политику под утицајем поповштине, опет је устао против младе и свеже српске расе.

Црна је армада, као што је познато, напујдала арнаутске хорде на српску земљу, у којој се већ почео организовати културни рад, а кад је српска војска почела требити те шкодљиве инсекте и кад је привремено заузела неке стратешке положаје, да осигура животе и културни рад својих грађана, гроф Берхтолд, под утицајем црне армаде, ствара Србији неприлике, и то врло велике и врло тешке.

Аустро-угарски отправник послова у Београду тражио је од српског министра иностраних дела, *да српска војска за осам дана напусти стратешке положаје, а бечка и пештанска штампа*, која је у љубавним односима са диспозицијоним фондом, *тај захтев пропраћа тешким претњама на адресу Србије*.

Овај необуздани атак црне армаде на Србију начинио је дубок и тежак утисак на већ непотребним аферама измучено грађанство ове монархије. Новчани рад и сви послови стоје већ годину дана, са зебњом се очекују нови војни терети и издатци за наоружање, а у Бечу опет стварају нову аферу. Словенски југ нарочито је узнемирен, јер види, *да се у Бечу води политика, која не одговара инстинктима народа монархије и која је савршено неморална*.

Уз сву ту невољу бечки атак на Србију као да ће бити врло опасан. Чини нам се: да Србија, која је стално попуштала, овај пут не ће попустити, јер не може оставити своје границе отворене дивљим арнаутским хордама. Ако српска влада не попусти, а Беч буде у крајност терао, онда може доћи до тешког заплета, јер можемо претпоставити, да један Никола Пашић зна, шта ради. Пашић је пробавио неколико недеља у Европи, и ако не попусти, то ће бити знак, да је он у неким европским центрима већ унапред снотао, шта ће радити.

Јасно је такођер, да Тројни Споразум није са Аустро-Угарском; види се, да се Немачка много не ешофира, а недељни »Die Zeit« доноси из Рима ову депешу: *Италијанска штампа оштро одбија мисао ултиматума Србији. Ултиматуми су у најтежим часовима балканске кризе избегавани и отуда тек данас нису потребни.*

А Румунија? Истовремено са вешћу о бечкоме ултиматуму јавља се, да се утврђује програм посете краља Петра у Букурешту, а и иначе је позната најновија оријентација румунске политике.

Истина, новинарски шмокови у »Новој Сл. Преси“ прете Србији са Бугарском и Турском, но ми не сумњамо, да Никола Пашић није већ на чисто са евентуалном турско-бугарском опасношћу.

Два су се српијанска дипломате већ у новинама изјаснила о питању повлачења трупа. Бечки посланик Јова *Јовановић* је разложио представнику »Нове Сл. Пресе«, *да се Србији не може спорити право употребе мера за осигурање своје државне границе све дотле, док велике силе не начине од Албаније елемент мира и реда на Балкану.* Париски посланик др. Веснић пак наглашава, како је праведно и поштено, да се Србији даде довољно рока за повлачење трупа а пре тога да се њезине границе осигурају. Др. Веснић је париској дописнику већ наведенога листа рекао и ово: *У бечким официјозним листовима изречене претње не могу нас узнемирити.* Изрека је ово врло карактеристична.

На све то додајемо, да је руски министар иностраних дела *Сазонов* рекао дописнику „Новога Времена“, *како ће Француска било у каквој комиликацији сложно са Русијом поступити, и како ће француска војска узети пушку, ако се у Петрограду на војну задобије.*

Зна се већ, да Русија не ће апсолутно ни једној великој сили дозволити да удари на Србију.

Најновије вести из Србије.

— Србија не ће повући трупе из Албаније. — Пут краљев у Румунију. — Споменик Недићу — Годишњица хероја Глишића. — Питање експропријације. — Оријент-експрес. — Одликовање дра Тресића. —

Београд, 6. октобра.
(Кр. српски пресбиро.)

На захтев Тројнога Савеза, да Србија мора повући трупе са заузетих стратешких позиција, одговорено је, као што се сазнаје, да је трупе немогуће одазвати, док се сигурност на граници не загарантује и да Арнаути не ће више упадати.

Обавештени кругови тврде, да се утврђују појединости за путовање краља Петра у Румунију.

Наследник престола Александар подићи ће на гробу пуковника Милована Недића споменик.

Данас се у Куманову приређује годишњи помен кумановскоме хероју Александру Глишићу. Краљ Петар је послао венац са натписом „Храбро палом команданту свога пука,

Петар“, наследник престола са натписом „Славно палом херoју и куму, Александар“, класни другови са натписом „Кумановском јунаку Александру Глишићу, Другови“.

Ради трасирања железница у новим крајевима образована је комисија, која ће израдити законски предлог о експропријацији земљишта.

Од 10. октобра по ст. почеће да саобраћа експрес-ориент Београд—Солун и Београд—Софија.

Др. Тресић-Павичић одликован је трећим степеном ордена Св. Саве.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

— **Запостављање Срба у босанским судовима.** Сарајевска „Српска Ријеч“ тужи се, како су Срби у босанским судовима запостављени, па наводи, како у Врховноме суду нема данас ни један Србин судија. Влада ји у опште према Србима судијама нерасположена, њихова се вредност намерно подцењује, те их с тога „Српска Ријеч“ позива, да и они окрену фронт према влади.

— **Умерена странка међу Румунима.** Василије *Мангра* никако не мирује и стално ради на томе, да међу угарским Румунима створи умерену т. ј. владину странку. Румунски су му народњаци сувише радикални, те нису, као што он мисли, врсни за позитивну политику, а у томе највише Мангри смета народни клуб румунски. Него Мангра никако не може да оствари свој идеал, јер су Румуни од доброг политичкога кова.

Стечена права код Матице Српске.

У штампаном извештају управног одбора Матице Српске за главну скупштину код предлога, који се чиновници имају од сад сматрати за сталне, а који за привремене, — додато је у једној **општој фрази**, *да се поред тога ничија стечена права не тангирају.* Шта је под тим мишљено — не зна се. Али, ево, како се у управном одбору фактично поштују стечена права.

Покојни фискал Матице Српске др. Илија Вучетић за 30 година, а за њим и др. Малешевић за 9 година подносили су управном одбору своје полгодишње трошковнике о својим издацима и ситним пословима, које им је увек од одбора исплаћивано. Да је то тако увек било, може се свако уверити, кад прегледи те извештаје у архиви од 40 година у натраг. И то је једно стечено право фискалата Матице Српске, које важи све дотле, док се реорганизација чиновника и њихових плата не спроведе и нов ред не уведе. Али овај нови управни одбор за ове две године дана одбијао је исплату тих трошкова — каже се из штедње. Но да идемо даље.

Први секретар Матице има годишњу фикс-плату за административне послове и за уређивање „Летописа“. Опће је познато, да сваки уредник, ако нема готова материјала да испуни лист или књигу, коју уређује, мора ју без засебне награде сам испунити својим концептима. Али на основу многогодишњег обичаја секретар осим своје годишње фикс-плате за уређивање »Летописа“, узимао је награду за сваки свој засебан концепат — на основу *„стеченог секретаријатског права“*. Ето, то право се није укинуло из »штедње“, него је остало и даље у крепости.

Но управни одбор у свом нерасположењу спрам фискала Матице Српске још је даље ишао. Као што је познато, угарски адвокати немају права адвоцирати на територији Хрватске и Славоније за парнице и екзекуције. Матица има и сад више такових парница и екзекуција. Стога је до сад увек управни одбор на територији Хрватске и Славоније морао издавати пуномоћ тамошњим адвокатима и, дабогме, и њихове трошкове изравнати. Али нови управни одбор сматра, да све то треба фискал Матичин из свог џепа да исплаћује, јер, тобоже, Матица не држи фискала за то да поред њега плаћа засебно појединце и неке друге (у Хрватској).

Одмах на први поглед види се, да је то провидна софизма, јер фискал има, осим своје фикс-плате, за поједине парнице стечено право на досуђене трошкове и у Угарској од **памтивека.** Еле оно, што се плати адвокату у Хрватској, платило би се Матичином фискалу кад би имао права у Хрватској адвоцирати. Схваћање управног одбора математично је немогуће. Јер кад би Матичин фискал исплатио све годишње парничне трошкове адвокатима у Хрватској, онда му од његове годишње фикс-плате не би остало ништа, него би по израчунатом темељу морао још доплатити за Матицу из свога приватног имања (кад би га било). И тако не би фискал имао годишњу плату од Матице, него Матица од фискала. А така луда не ће се нигде наћи, ма какав родољуб био.

У какву је дилему дошао управни одбор са таким начелима, показао је случај са једним адвокатом из Хрватске, који је Матицу у више ствари заступао. Трошковници тог адвоката нагомилали су се на неколико стотина круна, а управни одбор (по оном начелу) никако му их не исплаћује. Кад се том адвокату већ досадило, он је једног лепог дана, утеравши нека Матичина потраживања у Хрватској, — послао опћи трошковник Матице и задржао од утеране своте за себе онолико, колико му по закону припада. Па мирна Бачка. Јер он као хрватски адвокат добија директно пуномоћи од Матице, а не од Матичина фискала, које не би важило, ни кад би га и имао.

Из свега се дакле види, да стечена права не важе за фискала, него само за секретара. А види се и то, какве се шиканерије употребљују, да се фискалу дру Малешевићу дозлогрди, па да напусти своје место, на које многи и многи аспирирају. Осим стварних употребљују се и личне шиканерије, кад му се пише писмо, у коме се фискал назива „неписменим“ човеком, који не зна честито ни српски, да нема никаква стила, и не вреде му извештаји ништа. По уставу и правилнику друштвеном дужан је фискал сваке године поднети свој годишњи извештај директно главној скупштини Матичиној о целом свом пословању у тој години. Фискал дакле има право, да **каже у том свом генералном извештају** све оно, што он за добро нађе као правни заступник и саветник Матице Српске. Он је одговоран за то директно само скупштини и нема нико права, да га у томе спречава!

Међутим су од фискала под претњом суспензије тражили још лане, да цео свој генерални годишњи извештај преради тако, као да га подноси управни одбор а не фискал Матице Српске. Наложено му је, да га што већма скрати и што збијеније представи. Нека у њему буде што више бројева, а што мање ствари. Нека буде више статистика, него извештај, тако, да се изгуби фискал, а истакне управни одбор као фактор Матице. (Ipsissima verba.) Да се не би излагао неприликама, фискал др. Малешевић морао је и на то пристати. Па је и лане, а и ове године још јула месеца поднео свој извештај у том смислу и у том облику. Ове године још с почетком јула поднео је фискал свој извештај пре поласка свога у бању и замолио надлежне факторе, да му саопште своје примедбе, како би извештај према примедбама још онда благовремено могао по жељи исправити, а не пред скупштину у брзо и у хитњи. Но онда се није ништа замерило. Него тек после три месеца, кад је требало да све уђе у штампу. Онда се морао цео извештај за три дана тумбе окренути. Ал' се и та преоправка није допала, јер је морало све остати, што истиче неку акцију, неку делатност, неку енергију фискала, па је наређено да се још једанпут и то за 24 сата све промени и препише. Па пошто је физичка немогућност била, да се то за тако кратко време спроведе, цитиран је фискал пред лице секретара, који га је у присуству неких чиновника оштро изобличио.

Ако буде ове године когод тражио извештај фискала Матице Српске, не ће га наћи, јер му се једва по катКад и име спомиње. Тако је претрпан и забашурен, не би ли се и тиме можда очигледно доказало, да је фискал излишан за Матицу, па његово место треба укинути и неким почасним заменити и новим чиновником администратором, који ће примити целу администрацију првог секретара Матице Српске.

Што год се ради, све се таји, као да постоји неки тајни кабинет, који невидовно управља Матицом Српском. Дра Малешевића би радо отерали у пензију. Али се из пензије фискалске не може живети. А др. Малешевић се осећа довољно крепким, да још коју годину послужи Матици Српској. Но да му се поштују стечена фискалска права. —x—

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 7. октобра 1913.

— **Матица Српска у Новом Саду.** Књижевни Одбор држао је 2. (15.) октобра своју VI. седницу. Важнији предмети су ово: одлука Свеђеничког Збора великокикиндског протопрезвитерата о раду на нар. просвећивању и помагању Матичиног рада, узета је на повољно знање. — Примају се за „Летопис“: „Праху оца Србије“, прилог коментару Горског Вијенца од дра М. Шевића; три басне М. Вукасовића; две песме Војислава Ј. Илића млађег; расправа „Гроф Јулије Андраши од Слоб. Јовановића; Андрија Ади, мађарски лиричар, од Тод. Манојловића; „Проблем интернационалног језика“ од генерала Јов. пл. Љуштине. — Не примају се: три песме Д. У. Б.; песма „На мохачком пољу“. — Издаје се на оцену: „Горе од смрти“, приповетка; „Моји ђаци“, приповетка. — Узима се на знање секретарев извештај, да су штампане „Књиге за народ“ и Календар Матице Српске. — Узима се на знање секретарев извештај о 295. књ. „Летописа“. — Стипендијске ствари.

— **Стручна школа.** У прошлу недељу, у 10 часова пре подне, отворена је у новосадској српској народној основној школи *стручни школа за типографске ученике.*

ЛИСТАК.

ЈЕДНА ЕПИЗОДА О ЈУНАКИЊИ КАМИЛИ.

(По римском песнику Вергилију. — P. Vergilius Maro 70—19. год. пре Христа. Написао је велики еп Aeneis у 12 књига.)

После пада Троје укрца се остатак Тројанаца у лађе и отисне се на море. Лутајући тако по средоземном мору Тројанци најзад доплове под водством Енеје (Aeneas) у Африку. Отуда крену у Сицилију и вођени судбином стигну најпосле након дугих и тешких невоља и напора сретно у Италију, где им је судбина одредила била сталан завичај. На ушћу реке Тибра подигну и учврсте стан не далеко од града Лаурента, у којем у оно доба владаше краљ Латин. Овај дошљаке гостољубиво прими и обрече Енеји своју кћер Лавинију за жену, а коју је мати јој краљица Амата већ раније обећала била рутулском краљу Турну.

Сад се заврже љуто непријатељство између Енеје и Турна. Овоме стижу са свих страна помоћне чете, међу осталима дође му у помоћ и Камила јуначка кћи волштанског краља Метаба.

О овој амазонци доноси песник Вергилије у свом епском спеву Енејиди ову веома занимљиву епизоду:

Због осионости и охолости краља Метаба силно се побуни народ волштански. Краља снађе крајња невоља и голема туга; жена му умре у порођају оставивши након себе новорођенче, малену Камилу, с друге пак стране народ, огорчен и побуњен, све јаче и силније наваљиваше и искаше смрт краљеву. У толикој беди и невољи и крајњој опасности краљ брже боље склони своје мило чедо у своја недра, узјаше плаха коња и полети из града Приверна, да што пре умакне бесној потери.

У највећем трку стигне до обале реке Амасена, која од силних киша беше страховито набујала и нарасла. Готов беше запливати у валовиту реку, али силно страхујући за своје драго и мило бреме одустане од те кобне намере.

У тој тешкој несрећи и незгоди Метаб ипак не клону духом. На средину свога бојног копља привеже ликом у највећој журби своје детенце помолив се свесрдно божици Дијани: „Блага кћери латонина, становницо дубрава, ову своју јединицу ја, отац њезин, теби за служавку заветујем; твоје оружје држећи с понизном молбом бега кроз ваздух први пут од љутог непријатеља. Прими ју, Божице, преклињем те за то, као своју, коју, ево, несигурним ваздусима поверавам.“

Тако рече и завитла снажном мишицом убојно копље преко валовитог Амасена. Зашуми узбуркана река од силног потреса ваздушног а копље прелети као птица на другу страну реке и сретно се забоде на травној обали, тако да се Камила, која већ беше дарована божици Дијани, не дотаче ни воде ни земље. Сад у исти мах, кад га већ скоро и бесна потера достиже, Метаб јурне јуначки и одважно у бурне таласе те сретно и здраво преплива бујну стихију. Истргне големо копље из зеленог бусена и заврзгне се њиме те се упути у дубину шума и брегова. Тамо се настани са својим чедом негујући га и одхрањујући млеком дивљих кобила и друге зверади.

Чим је мало одрасла и ојачала Камила упоредо са својим оцем запињаше лук гађајући стрелама птице и другу зверад.

Чувши за мучан и тежак положај краља Турна Камила скупи чету јунакиња по избору бољу од боље и дође с њима краљу у помоћ. Дивно изгледаше та убојна чета амазонака! Не знаш, шта би пре погледао, или дивне лепотице, ил' светло им рухо и оружје, ил' плахе и виловите коње! Чим дојездише, сместа бојак заметнуше; силна се крв јуначка проли. Највеће јунаштво отвори краљица Камила. Многе јунаке оправи у подземни свет, у царство плутоново.

У тој вреви и метежу налети на њу нехотице лигурски јунак, син Апенинца Ауна (Aunus). Видећи, да не ће моћи њезину оку и погледу умаћи а још мање у борби одолети, несретни се Лигурац досети, у зао час, нечему и поузда се у лукавство и превару те овако заусти и рече:

У име типографског стручног друштва школу је отворио са поучним предавањем Павле Гашић, типограф. Уједно је препоручио за наставнике г. Љубомира Богданова, фактора штампарије Ђорђа Ивковића. Г. Богданов је пак у кратким цртама изнео значај школе и позвао учеснике да ревно похађају школу, која је баш највише у њиховом сопственом интересу.

Заиста ово је дело вредно хвале и ми са наше стране желимо им успеха у зачетом им раду.

— **Недеља у позоришту.** Јуче после подне у 3 сахата приказан је у позоришту „*Хајдук Вељко*“ од Ј. Драгашевића са г. Васиљевићем у главној улози. Васиљевић је глумио одлично, као што смо у опште и научили да га гледамо. Остале улоге такође су биле у добрим рукама, те је комад постигао потпун успех. Приказивањем ових комада из српске повеснице челичи се дух у наше омладине и тиме се национално васпитава наша ђачка омладина, које је било у приличном броју. Овај приказ је нарочито сад добро дошао после посвећена Косова, јер се после велике душевне кризе, коју смо ми овамошњи Срби претрпели, оваким приликама потстичемо на интензиван рад у нашим народним пословима.

У вече је приказан „*Видо*“ од Јанка Веселиновића и Др. Брзака пред пуним гледалиштем. Наш народ воли своје песме, а то се и овога вечера манифестовало. Нашем средњем сталежу и маси треба пружити душевне хране у српском духу. Није за тај сталеж оперета, јер је и многи интелигентнији људи не разумеју. Нашем уху годи наша песма, и она нас соколи и одушевљава на лепо и племенито у скромним границама и приликама нашега народа у којима се налази. Главну је улогу играо Матејић, Максима Стефановић а Милића је топло и са осећајем одиграо и певао Цвијановић. Остале улоге су такође изведене добро а и хорови су добро извађали своје партије.

— **О добротвору Јерићу.** Поводом наше белешке о срти добротвора *Јерића* пише нам један његов пријатељ ово: »Не знам из ког сте извора могли дознати о смрти Боже Јерића, што сте у јучерашњем „Бранику“ донели, а тај је извор погрешан. Не зове се тај добротвор Ђерић, него *Јерић*. Ја познајем покојног Јерића око 30 година; он је пре шест година у мировину ступио. Кад год је новосадску околину обилазио, увек је код Фабрија на ноћиште долазио. Привредникове питомце је свагда обилазио и поучавао као брижљив отац; Привреднику је после смрти своје скоро целу своју заштеђевину и оставио. Овај је добротвор оставио за собом много пријатеља који су га за живота веома ценили и уважавали, па зато вас и молим да тачно изнесете на јавност име тог незаборављеног нашега пријатеља, који је широм света, који је пропутовао, познат био.«

— **Какви су српски војници.** Београдска „Самоуправа“ доноси ову белешку: »Ево једног простог и обичног доказа, да је Србинова душа велика и недостижна. Не треба много читања и причања. Ко хоће да брзо позна и види шта је Србин, ко хоће да позна српску душу, родољубље и издржљивост, нека оде само до београдског Тркалишта. Ту се вежба IV. пук у потпуној ратној спреми. Овај је пук издржао силне битке у прошла два рата, а највише под Једреном и на Говедарнику. Овај пук *није био на одмору код својих кућа ни пуне две недеље, па је позван на вежбу.* За време „вољног“, два војника, свирача, *одушевљено свирају у виолине а око њих још одушевљеније игра коло рашника наших* исто као на каквом сеоском сабору!.. Та слика сама казује, како су Срби велики. То треба видети и студирати.“

— **Награде за сточарство.** Ових дана је Привредно Удружење Бач-Бодрошке жупаније приредило награђивање стокогојства у Пачиру. Многи Пачирци су предвели своју одгајену марву и прву награду од 80 круна и златну диплому добио је Силвестер Мостарски за своје јунце; другу награду од 40 круна добио је Светозар Видић; а 20 круна Јован Машић, сви за јунце. Од предведених крава добили су за своје краве Сава Стојшић и Лазар Шијачић по 20—20 круна. Милош Стојшић пак добио је за свога бика награду од 50 круна.

— **Девојачко васпиталиште Св. Мајке Ангелине у Будимпешти (IV. Váci utca 63.)** На захтев родитељима шаље заводске проспекте, даје обавештаје у погледу уписивања питомица за шк. г. 1913./14. 195 81-90

Новости са стране.

— **Велика железничка несрећа.** Из престонице Јапана, Токија, јављају за грозну железничку несрећу. Код Тојаме сударила су се два железничка воза те је 20 особа убијено, а 86 рањено.

— **»Агитатори« на војном вежбалишту.** Будимпештански листови јављају из Сибиња, како је ових дана два господина дошло на војно вежбалиште тамошње, где су се вежбали новаци (рекрути), те су рекли војницима, зашто говоре мађарски, кад је румунски језик много лепши. Официр је дао ухапсити оба господина, о којима се испоставило, да су румунски професор богословије др. Никола Балан и румунски студент богословије Јероним Граву.

Позориште у служби трезвености.

Ако би се ико могао наћи, да не би марио за позориште, да би му племените циљеве подцењивао или му тешки рад омаловажавао, за тога би се готово поуздано могло рећи, да није потпуно познат ни са позориштем уопће, а камо ли са великим позивом и задаћом његовом посебице.

Такав би човек требао да је видео само једну представу, као што је била она 20. маја ове године, па би већ то било довољно, да се увери, шта може позориште.

Те је вечери Српско Народно Позориште из Новог Сада дошло у госте Кр. Земаљском Хрватском Казалишту у Загребу и дало Потапенкову Љубав у преводу Ј. Максимовића.

Представа је одушевила гледаоце. Али то није ништа необично. То бива чешће у Позоришту. Али је то вече необично задовољило нас трезвењаке. А то не бива често у Позоришту.

Ево у чему је ствар:

Дарја Јевстављевна (г-ђа М. Марковићка), девојка што се само може пожелети (а таквих смо девојака — иако ретко — сретали у збиљском животу) удаје се за заблуделог и приликама Друштва, у које га је вргла загонетна ћуд Судбине, покурјаченог Василија Тимотијевића (госп. Спасић).

Прилике, а понајвише Неупућеност, која човека увек баца у натражак, учинише, те Василије паде у мреже Алкохолове. А већ је познато, шта се све може догодити поклоницима Алкохоловим: У срамоту најпре, па одмах на странпутицу, а с ње је већ толико тих опасних низбрдица, да нико није кадар погодити, на коју ће се страну јадник отиснути.

И таквога човека, може се потпуно рећи: такву пропалицу, на кога је зинула алкохолска Неман, гурајући га из провалије у провалију, спасава (као чаравница Дарја) љубав женина.

Још нисмо у светској књижевности наишли, а можда се већ у опће и не може наићи на лепши пример девојке, а после лепши пример жене, него што је Дарја.

Лепши, узвишенији, величајнији и освојнији пример не видесмо у животу, а, разуме се, ни на даскама што свет значе.

Такве представе служе на част и Позоришту и глумцима.

Благо народу, ако такве представе учестају и на Српском Народном Позоришту а богме и на Кр. Земаљском Хрватском Казалишту. Колике ли разлике између те вечери предрајке и оне предсводне, кад се оно зимус давала она трагедија једночина, што ју је онај беспосличар зановетало са Севера написао, не да послужи просвећивању свога мрачнога и мутнога Севера, него да мало драшка и забави неколико својих мозгобољних изанђалих и сасвим отупљених љенчина истомишљеника!

Велики је руски уметник пожртвовно послужио својом истинском Љубави нашој Мисли, а с њим је, тумачећи је и одомаћујући је код нас, послужило и Позориште Српско, дошавши у госте, и Хрватско, угостивши Српско.

Нашој је Мисли те вечери потпуно одано служио госп. Спасић, приказујући онаквом вештином покурјаченог, заблуделог јадника, а служила јој је одлично г-ђа Марковићка, која је, подвргнувши све своје Моћи, Чини и Дражи под власт оне Мисли, што јој је те вечери наменио Потапенко, чаробном љубавном моћи показала, како се лечи и излечи зло уопће, а зло пијанства посебице, и мајкама дала узор — пример, како се племенитост и лепота душе најуспешније преноси на кћери.

Оваке се вечери не заборављају. Трошкови на овакве изведбе су добро укамаћена главница, а душевни напор најблагословенији дар великој мисли Трезвености.*)

*) Радо смо се одазвали молби г. Николе Т. Ђурића, вредног уредника „*Новог Наративаја*“, листа за сузбијање опојних пића, да и ми донесемо овај чланак. „*Нови Наративај*“ *треба што више раширити* у наш народ, јер проповеда спасоносне ствари, а врло је јефтин. — Ур. „Бр.“

НОВИЈЕ.

Атина, 6. октобра. Стање је турско-грчких преговора повољно. Питање подаништва Муслимана решено је по првом турском предлогу.

Солун, 6. октобра. У манастирима на Светој Гори проглашена је анексија.

Букурешт, 6. октобра. Србија је признала српским Румунима верску и културну автономију. Румуни у Битољу добијају владику.

Цариград, 6. октобра. Енвер беј путује у Европу на лечење.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ „БРАНИКА“.

Вербална нота Аустро-Угарске.

Беч, 7. октобра. Службено се саопштава, да је аустро-угарски отправник послова Шторк у суботу у подне предао српској влади усмену ноту, у којој се тражи, да се до идуће суботе српске трупе из Албаније **морају** повући.

Београд, 7. октобра. У суботу је **само** дипломатски представник Аустро-Угарске тражио од кр. српске владе, да за осам дана повуче трупе из Албаније.

Разно.

— **Како можемо доживети 100 година?** Целокупна штампа у Јапану не само да своју читалачку публику извештава о разним светским догађајима, већ готово сваки дан доноси у својим ступцима лекарске поуке и практичне савете, како народ да живи па да буде не само потпуно здрав, већ да доживи и дубоку старост. Тако је недавно највећи јапански лист „Jiji Shimpo“ донео од неког лекара чланак, у којем доказује и тврди, да свако, ко је потпуно здрав, а и родитељи му доживели дубоку старост, па се строго и тачно држи ниже наведених наредаба, *може лако доживети и 100 година.* Те наредбе гласе: „Ако можеш, живи што више у чисту ваздуху. — Лежи што раније, али устај рано. — Спавај најмање шест, а највише седам сати, и то само у мрачној соби. — Спавај само крај широм отворених прозора. — Пиј чај и каву врло умерено; *дуван и алкохол одбаци сасвим.* — Једи дневно само једанпут меса, већ што више зеља. — Узми свако јутро топло купатило. — Употреби сваке недеље један дан за одмор, али се тога дана одмори и душевно и телесно те махни и читање и писање. Чувај се једа и узрујаности, као и прекомерног умног рада и напрезања. — Ако си нежењен, узми себи жену, а ако си удовац, гледај што пре да се поново ожениш. — Немој становати у сувише топлој соби.“

То је све лепо, што тај јапански лекар прича, само колико има људи, који могу себи дозволити, да се никада не разједе или да свако јутро узимају вруће купатило, да не говоримо о женидби!

Матица Српске у Новом Саду.

Извештај о раду Књижевног Одељења и његова одбора у години 1912./1913.

(Наставак.)

Књиге за народ

На основу онога што је у лањском извештају о овим књигама речено, рађено је даље, те се оне већ штампају и биће готове за октобар ново коло *Књиге за Народ*, и то: Св. 145. *Лазарица или Бој на Косову*, народна епопеја у 25 песама, из народних песама и њихових одломака саставио Ср. Ј. Стојковић, I. — Св. 146

„каква је слава и јунаштво, краљице, уздати се у чилога коња? Прођи се трке и бежања, сјаши с коња па да се на равном пољу и мегдану огледамо! таки ћеш дознати, коме таштa слава част доноси.“ Тим речима увређена Камила скочи хитро с коња и предаде га својој пратилици те у гневу и љутини маши се само гола мача и штита и окрете се хитро младићу. Међутим овај оштро ободе коња и наже бегати, али га амазонка и пешице стиже и престиже довикнувши му: „стани, варалицо и пудљивче, да ти лагарије платим!“ У тај мах ухвати му помамна коња спреда за узде и једним махом одруби му главу.

Поносна с толиког успеха узјаше наново свога виловитог коња те се опет умеша у љути бој. Сад спази једног дивног витеза у сјајну руху и и злаћену оружју. Везеним и скупоценим уресом занесена а у превеликој жудњи за њим Камила вребаше згоду да устрели кршнога јунака бацајући потајно жељне и похлепне погледе нањ.

Међутим дође и њојзи суђени час. За њом назорице јахаше лукави Arruns те дочекав згодну прилику устрели ив потаје дичну амазонку посред јуначког јој срца. Смртно рањену прихватише верне јој пратилице. Ускоро издахну јунакиња Камила на крилу своје најмилије другарице.

Арунта пак устрели вила Опида послана од божице Дијане да освети смрт љубимице њезине.

Након страшне и огорчене борбе преостаде још само последњи двобој у којем се сукобише два главна витеза: с једне стране Тројанац Енеја а с друге краљ Турно. Љута борба водила се дуго и огорчено. Најзад се срећа насмеши Енеји те свога силног противника и супарника обори и посече.

Енеја се ожени Лавинијом, ћерком краља Латина и оснује — по имену своје жене — град Lavinium, из којега је постао град Alba Longa, а из овога је с временом — по једној другој причи — поникао славни град Рим.

—ћ.

Лазарица II. — Св. 147. *Шаљиве, кратке српске нар. приповетке*, изабрао и средио Владимир Ђоровић. — Св. 148. *Свети Сава у народним причама*, забележио Станоје М. Милојевић, народни учитељ. — Св. 149. *Женидба и удадба*, од Д-ра Л. Марковића. Као шеста књига штампа се *Календар* Матице Српске за 1914. Као што се види из овога списка, у овогодишњем колу *Књига за Народ* доминира белетристика. Наше је уверење да сад, кад желимо с нашом популарном књижницом да продремо у народ, треба да почнемо претежно с белетристиком, јер је она приступачнија нашем, још доста неписменом, народу. Надамо се да ће нарочито народне умотворине, онако пробране, као што их у нашим књигама пружамо, привући наше ратаре којима су ове књиге у првом реду намењене. У години кад је Косово освећено и ослобођено, мислили смо да народу треба да се још једном освежи једром косовском поезијом. А у делу Ср. Ј. Стојковића су употребљене све народне песме и обрађена је сва народна традиција, тако да читалац у њему налази најпотпуније изведену народну епопеју о Косовском Боју.

Како у књигама има довољно забаве, обратили смо у *Календару* главну пажњу на актуелна питања народног живота. Уздамо се тако, да ће ово прво коло, у својој целини, унети књигом у народ онај круг идеја који приличи таком опћем народном културном институту, као што је Матица Српска.

Матица Српска сме стога апеловати на сваког просвећеног Србина, у првом реду на своје чланове, да је у оваком културном раду потпомогну, да би се *Књиге за Народ* могле растурити. Јер само ако ове књиге и доспеју на руке нашега сељака биће наше предузеће крунисано успехом.

Збор за Друштвено Просвећивање и Књиге за Народ

Књижевно Одељење је одлучило а Гл. Скупштина лањска одобрила да се ове године организују прва два збора у Књижевном Одељењу: за друштвено просвећивање и за историју. Због немирних времена засад се могао организовати само први збор, па и он доста доцне, тек овога пролећа.

О седницама Збора извештени су чланови Матице Српске из *Рада и Именика*, а наша јавност и преко новина. Било би одвећ рано већ сад изрицати суд о раду овога Збора. Али се већ и сад види — што се, у осталом, и пре знало, — да конзултирање најширих кругова народне интелигенције, особито оне која живи у народу и с народом, може бити само од користи при решавању питања о народном просвећивању и *Књига за Народ*.

Има и овака анкета својих тешкоћа. Прва је од њих избор чланова. Књижевно Одељење је позвало у Збор између чланова Матичиних оне који су досадашњим радом показали интерес према друштвеном иросвећивању. Ако је ко превиђен, лако се може накнадно позвати. Ако се Књ. Одељење у коме преварило, није ни то велика несрећа. Мало по мало ће се издвојити они који *хоће*, те ће се доћи до организације која ће бити способна да претреса и решава тако важно питање као што је друштвено просвећивање и нарочито питање *Књига за Народ*.

Друга је тешкоћа материјалне природе Од чланова Збора се тражи, осим моралне помоћи, жртва: трошкови за путовање у Нови Сад и бављење у њему. Засада се ово питање не може друкчије решити него на основу родољубивог пожртвовања. Олакшица је за чланове Збора то, што се од њих не тражи да дођу баш на сваку седницу у години. Како у Збору има око 90 чланова, довољно је, за невољу, да у свакој буде бар 20—25 њих на окупу. Најзад, не одлучује ни за успех анкета само број људи. У питањима какве има да претреса и расправља Збор често је доста и мален број људи, ако су то људи који познају народ и његоне прилике, ако су то људи родољубиви и предати свом послу.

Матичина Библиотека

Матица Српска, ако хоће да буде савремена књижевна и културна организација, не може се ни замислити без добре библиотеке. Лањске године смо рекли на овом месту, да логика положаја захтева *да Матичина Библиотека постане централни завод своје врсте за наше крајеве*. Од ње већ и сад многи траже и из места и са стране помоћ, а број читалаца, као што се види из Рада и Именика, расте. Нове просветне заводе дизати није лако. То сви добро знамо. Стога треба бар онај, који је већ ту и хоће напред, помоћи да се развије. А библиотека се у културном свету данас цени као једна од најглавнијих помоћница у просвећивању друштва. Добро уређена библиотека није од мањег значаја него добра школа. Стога обраћамо нарочиту пажњу Гл Скупштине на ову Матичину, досад доста запуштану, установу.

Лањске године смо истакнули њене недостатке. Ти су недостатци: (1) мален буџет, који не допушта да се библиотека систематски попуњава, (2) тескобне просторије, које не дају да се библиотека развија и да се у њој може бавити већи број читалаца (највише се сад може сместити 20 столица), (3) недовољна послуга библиотеке (сад ради сам библиотекар све: и каталогизује, и набавља књиге, и води кореспонденцију, и издаје читаоцима књиге, и смешта књиге у полице), која исто толико, као и мале просторије, смета развитку библиотеке.

Што се може у овако скученим приликама учинити, управа библиотеке је учинила. У једној мањој собици, у којој су досад стајала два ормана с архивом, начињени су нови стелажи, те ће се оне књиге које су досад стајале стотинама на поду моћи склонити. На овај начин је омогућено и то, да се у читаоници Библиотеке добије места за ручне књиге (речнике, шематизме, компендије, енциклопедије и т. д.) и за журнале, које сад читачи у просторијама Библиотеке могу слободно скидати и употребљавати.

На позив који је из лањске Главне Скупштине упућен на издаваче и уреднике листова, ради бесплатног шиљања новина и листова Матичиној Библиотеци, и на публику, ради поклањања старих књига, рукописа, брошира, листова и листића, одазвали су се многи родољуби и помагачи народне просвете. Њихова имена су објављена у *Раду и Именику*. Али сматрамо за дужност да им и на овом месту најтоплије захвалимо.

Нарочито истичемо овде један дар ове врсте који је знатно обогатио збирку Матичиних рукописа. Д-р Чедомиљ Павловић, одветник и кр. јавни бележник у Огулину, унук од стрица Теодора Павловића, даровао је Матици заосталу архиву својега деда. Тако је Матица дошла до 140 писама која су управљена била Теодору Павловићу (Саве Текелије, Вука, Симе Милутиновића, В. Бабукића, П. Ј. Шафарика и др.) и до десетак других рукописа. Уз рукописе Ј. Ст. Поповића, Бранка Радичевића, Ј. Суботића и др. Матица ће одсад чувати и драгоцену рукописну оставину својега обновиоца, некадашњег свог секретара и уредника *Летописа*. Г. Д-р Ч. Павловић, као културан човек, добро зна да је оваким стварима у приватним рукама суђено да пропадну, а да је свачија дужност да оваке драгоцености, које сад већ припадају народу, стави на тако место где ће оне бити приступачне науци и јавној употреби, те се раставио с овим, њему свакојако милим, реликвијама. Нека му је за то и на овом месту изречена топла захвалност. Његов пример нека побуди на таки чин и остале имаоце наших старина.

Стипендисти.

Књижевно Одељење и Одбор су и прошле шк. год. вршила права и дужности која прописује Устав Матице Српске према стипендистима Матичиним: решавали су молбе питомаца и водили надзор над њиховим успевањем и владањем. Што је битно и важно, знају чланови Матице Српске из *Рада и Именика*. Сматрамо за потребно да Главној Скупштини истакнемо нарочито ово:

На свршетку оба одсека шк. године подносио је секретар укупан извештај о успевању и владању стипендиста. Лошем успеху и рђавом владању свагда је следовала опомена и укор од Књижевног одељења. У случају неуспеха је стипендија обустављена па најзад, ако није било поправке, и одузимана. Истичемо овде да има доста стипендиста који су у односу према Матици аљкави и неуредни. Извештаје које су дужни о себи слати подносе касно или никако. И због овога немара је подељено више укора.

Као што се види из списка Матичиних стипендиста (в *Род и Именик*, св. 4 стр. 138), одузета је стипендија петорици. Двојица су захвалили на стипендији: Грујa Грчић и Славко Пејић. Овај други није ни уживао стипендију, јер је захвалио на њој одма после избора. Његовом оставкои је остало једно место зад. С. Ђорђевића упражњено; Књижевно Одељење је у заједничкој седници с Управним Одбором кооптирало на то место једнога од неизабраних молилаца: Павла Каћанског, техничара у Будимпешти. Како је он изабран само на годину дана, на његово место је расписан стечај, те се има сад стално попунити.

Према овлашћењу Гл. Ск. бр. 24, 29 и 33 изабрало је Књижевно Одељење у заједничкој седници с Управним Одбором 7. (20) дец. 1912. и 16. фебр. (1. марта) 1913. осим поменутог Павла Каћанског, Николу Шаршанског, уч. VII. р. срп. гимн. у Н. Саду и Драгољуба Настића, уч III. р. гимн. у Врбасу, за питомце зад Г. Дунђерског, а Светолика Симеуновића, слуш. виш. господарског училишта у Крижевцима, за питомца зад. Ђене Брановачког. На једно место из зад. В. Јагазовића за ратарску струку расписиван је у два маха стечај, али се није јавио ни један молилац. И по трећи пут је расписан стечај за ову Гл. Ск., те ће се оно јамачно сад и попунити.

(Наставиће се.)

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ.

КУЋА НА ПРОДАЈУ!

У Новом Саду, Темеринска улица бр. 22., у којој постоји бирцуз и дућан од када је кућа; у истој је свратиште са више соба и 3 штале, шупе и све што је бирцузу потребно. Услови повољни. Евентуално тражим бирташа под рачун. Извешће код власника: ћурчијска улица број 16.
387 8—10

ПАЗИТЕ!
60.000 пари Ципела!
4 ПАРА ЦИПЕЛА ЗА САМО 9 К.
Због тога, што је више великих фабрика запело у плаћању, добио сам налог, да велику количину ципела понудим дубоко испод производне цене С тога продајем сваком 2 пара за мушке и 2 пара за женске галошираних ципела на шнирање са јако поткуцаним ђоном Кожа је мрка или црна, врло елегантна, најновијег фазона, величина према нумери и сантиметру. Сва 4 пара стају 9 Круна Шиље уз поузеће (per Nachnahme)
C. Müller, Podgórze 3-te Maigasse 22.
Измена дозвољена а и новац натраг.
398 7—8

КОРЗО БИОСКОП
За понедељак и уторак 20. и 21. октобра п. р. кл.
ПРОГРАМ:
1. Увод.
2. Видра природно у боји
3. Кристијанова љубомора, комично.
4 Благодарност Индијанке, америчанска драма.
5. Мориц и игла за пошу, хумореска
6. **На низбрдници**, драма у три дела.

САДА СЕ САДЕ

ЈАГОДЕ БАШТЕНЕ
у више лепих крупних сорти.
Цена 100 комада . . . . . 1 К
„ 1000 комада . . . . . 8 К

МИРИСАВЕ ПЕРУНИКЕ
у боји бело, бело-жуте, отворено плаве, угасито плаве, тамно љубичасте, црвено жуте и бронзиране.
Цена 25 комада . . . . . 1 К
„ 100 комада . . . . . 2 К
„ 1000 комада . . . . . 20 К

Челебин, делфинијум
љубичасто-плави
Цена 1 комад . . . . . 20 п.
„ 10 комада . . . . . 1·50 п.

МИРИСАВИ БОЖУРИ
бели, крем, роза и црвени.
Цена 1 комад . . . . . 40 п.
„ 10 комада . . . . . 3·50 п.

Исто тако и семење које се у јесен сеје, нуди и разашиље вртарница
ВОЈИНА ЈОВАНОВИЋА, Н. САД.
366 2—

КУЋА НА ПРОДАЈУ.
У Ћурчијској ул. бр. 7., недалеко од српске гимназије и Рибље пијаце продаје се кућа из слободне руке Ваља упитати: Дунавска улица, **Хошек**, шлајфер. 414 1—3

Свака женска
треба да употребљује само
Вилиа-крем
Бубуљице, пеге и флеке на лицу за 3 дана нестану од Вилиа-крема, а лице меко и лепо постане. Од свију помада и крема
Вилиа-крем
је најбољи. Једна тегла кошта 1 К. Поштом на све стране шаљем'
291 8—
Апотека
Самка Вуића,
СОМБОР. — код Вејдингера преко пута.

Власник и издавалац: Деоничарско друштво Браник

Електрична штампарија д. д. Браника у Н. Саду.